

A nonprofit szektor legfontosabb jellemzői, 2014

Tartalom

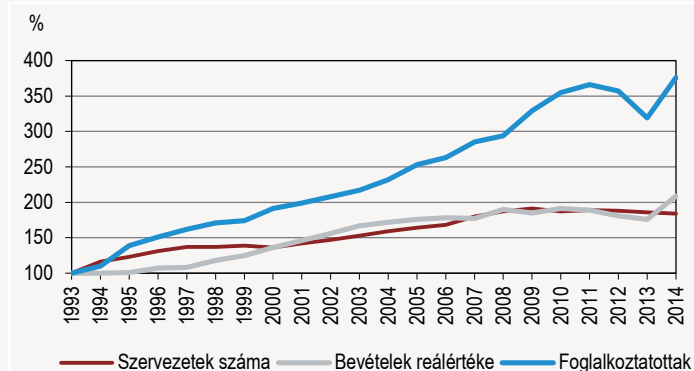
Szerkezet, összetétel	1
A szervezetek száma	1
Gazdasági háttér	2
Humán erőforrás	2
A nonprofit szektor gazdasági súlya a nemzetgazdaságban	3
A klasszikus civil szektor súlya a teljes nonprofit szektoron belül ...	3
Szerkezetátalakulás és ennek következményei a nonprofit vállalkozások körében, 2012–2014	4

Szerkezet, összetétel

A nonprofit szféra tevékenységét és teljesítményét meghatározó szervezetek körét két, egymástól markánsan eltérő sokaság alkotja: a jelentős számú, a 64 ezres szektor közel kilenczetedét adó, ám viszonylag szerényebb gazdasági súlyú *klasszikus civil szervezetek*, illetve a szektor bevételének és munkahelyeinek többségét biztosító mintegy négy és fél ezer *nonprofit vállalkozás*.¹ A teljes nonprofit szektor időbeni fejlődését makroszinten három fontos mutatóval lehet érzékeltetni: a működő szervezetek számával, a bevételek reálértékével és a foglalkoztatotti létszámmal. A rendszeres statisztikai megfigyelés kezdete (1993) óta ezek értékei – ha eltérő ütemben is, és egy-egy év kivételével – folyamatosan nőttek 2008-ig. Ezután a gazdasági válság első évétől ez a tendencia a foglalkoztatottság kivételével igen mérsékelte vált. 2012-ben viszont először fordult elő, hogy mindhárom görbe lefelé mozdult el az előző évhez képest, és ugyanez történt 2013-ban is. A szervezetek száma nem csökkent számottevően, ugyanakkor a bevételek reálértéke körülbelül 3, a munkavállalók száma 11%-kal visszaesett. 2014-ben az utóbbi két mutató esetében ezzel teljesen ellentétes, erőteljes változás indult el: a bevétel 19, a foglalkoztatottság 18%-kal nőtt. Hangsúlyozzuk azonban, hogy ez a szektorszinten bekövetkezett hullámváltozás a szolgáltató jellegű, nonprofit gazdasági társaságok körében lezajlott szerkezetátalakulásnak köszönhető, amiről a későbbiekben külön szót ejtünk.

1. ábra

A nonprofit szektor változása (1993=100%)

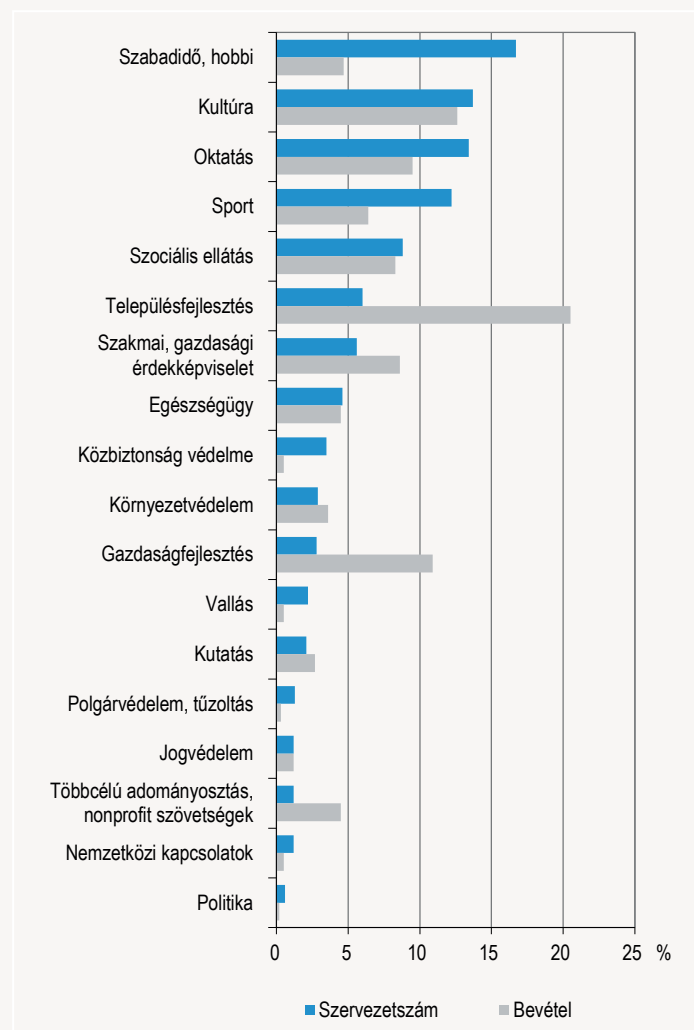

A szervezetek száma

2014-ben 63,9 ezer – az előző évinél közel 600-zal kevesebb – civil és egyéb nonprofit szervezet működött Magyarországon, bő egyharmaduk (22 ezer) alapítványi formában, 42 ezer társas nonprofit szervezetként. Az alapítványok 63%-nak a tevékenysége továbbra is három területre: az oktatáshoz (33%), a szociális ellátáshoz (16%) és a kultúrához (14%) köthető. A társas nonprofit szervezetek körében a korábbiaknak megfelelően a szabadidős (24%) és a sportegyesületek (17%), valamint a kulturális szervezetek (13%) aránya volt a legnagyobb.

2. ábra

A nonprofit szervezetek számának és összes bevételének megoszlása tevékenységcsoportok szerint, 2014

¹ Szervezeti formák szerint a *klasszikus civilek* közé tartoznak a magánalapítványok, illetve az egyesületek, szövetségek, *nonprofit vállalkozásoknak* nevezzük a nonprofit gazdasági társaságokat, valamint idesoroljuk az előbbiekhöz képest elenyésző gazdasági súlyú, a kormányzati, önkormányzati alapítású – jobbára közfeladat ellátására, támogatására szakosodott – közalapítványokat is. A nonprofit szervezetek harmadik csoportját az *érdekképviseletek* (köztestület, munkaadói, munkavállalói és szakmai szervezetek) alkotják.

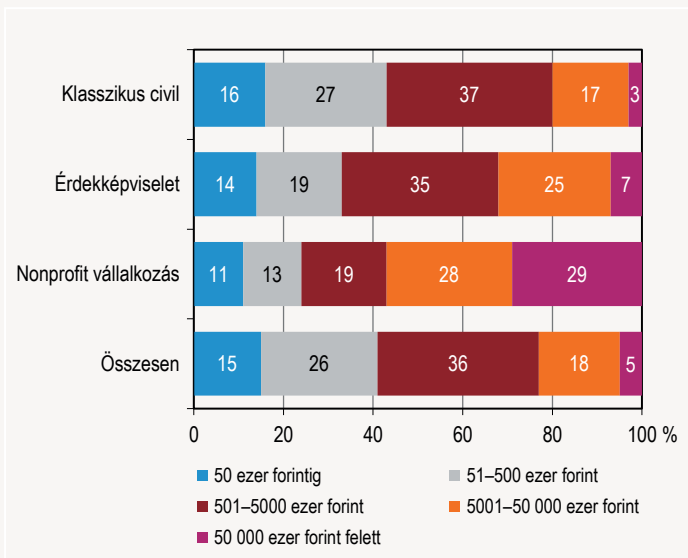
A civil törvénynek közhasznúsági jogállásra vonatkozó szigorítása 2014-ben kezdte éreztetni a hatását:² a közhasznú státussal rendelkező szervezetek hányada mintegy 15%-kal, 40%-ra esett vissza, és ez a folyamat még nem ért véget.

Gazdasági háttér

A szektoron belül a szervezetek csupán 4%-a nem folytatott semmilyen pénzügyi tevékenységet 2014-ben. Teljes pénzforgalmat 91%-uk bonyolított le, 2%-uk csak bevételt, 3%-uk csak kiadást könyvelt el. A 2014-re vonatkozó összbevétel közel 1472 milliárd forint volt, az előző évihez viszonyítva folyó áron és reálértéken egyaránt 18%-kal nőtt. Az 500 ezer forint alatti éves bevételű szervezetek aránya 42%-ról 41%-ra csökkent. Az alacsony bevétel továbbra is a klasszikus civil szervezetek esetében a leggyakoribb.

3. ábra

A nonprofit szervezetek megoszlása bevétel nagyság szerint, 2014

A bevételek aránya településtípusonként továbbra is eltér. Az előző évek adataihoz képest a különbségek mérséklődése 2014-re megtorpant, 2013-hoz hasonlóan az összbevétel 56%-a a fővárosba, 7%-a a községekhez került.

A nagy számban jelen lévő sport- és szabadidős szervezetek súlyuknál sokkal kisebb arányban részesedtek a forrásokból. A gazdaság-, valamint településfejlesztésben tevékenykedő szervezetek pénzügyi helyzete viszont az átlagnál sokkal kedvezőbben alakult, köszönhetően az ezeken a területeken megjelenő nonprofit gazdasági társaságoknak.

Folytatódott az állami támogatásokból származó források arányának csökkenése. A teljes szektor bevételeinek kevesebb mint harmada (29%) származott állami vagy önkormányzati költségvetésből, ami a korábbi évinél 6 százalékponttal, összességében 10 milliárd forinttal kevesebb.³ Ezzel párhuzamosan a saját (alaptevékenységi, vállalkozási) bevételek aránya 44%-ról 51%-ra ugrott, így a szektor 56%-os támogatási mutatója⁴ 48%-ra csökkent.

2014-ben pályázat útján közel 15 ezer szervezet részesült az erre fenntartott összesen 166 milliárd forintból, vagyis a szektorban minden kilencedik forint ebben a formában jutott el a szervezetekhez.

² A 2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról a korábbiaknál sokkal szigorúbb feltételekhez köti a közhasznú jogállás megszerzését. A törvény azonban a hatályba lépésekor közhasznú szervezetek jogállását 2014. május 31-ig fenntartotta, így a szigorításból fakadó, várható „vizsgáztatási hullám” hatása először csak a 2014-es adatfelvételből mutatható ki.

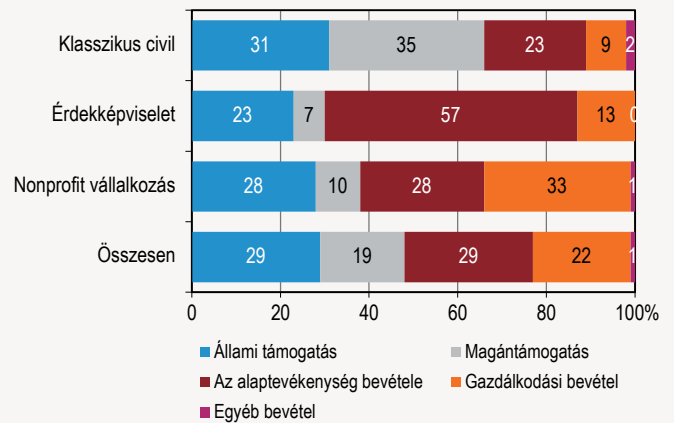
³ A 2014-ben külön tételként szereplő TAO-támogatásból származó bevételeket – amelyek összege 44 milliárd forintra rúgott és a bevételek 3%-át jelentette – a statisztikai besorolás értelmében a magántámogatások között számoljuk el. Feltételezhető azonban, hogy a korábbi években az adatszolgáltatók egy része ezt az állami támogatások közé sorolta be.

⁴ Az összes bevételből az összes (állami és magán-) támogatás aránya.

⁵ A 15–74 év közötti foglalkoztatottak számához viszonyítva. (Forrás: munkaerő-felmérés.)

4. ábra

A nonprofit szervezetek bevételeinek megoszlása források szerint, 2014

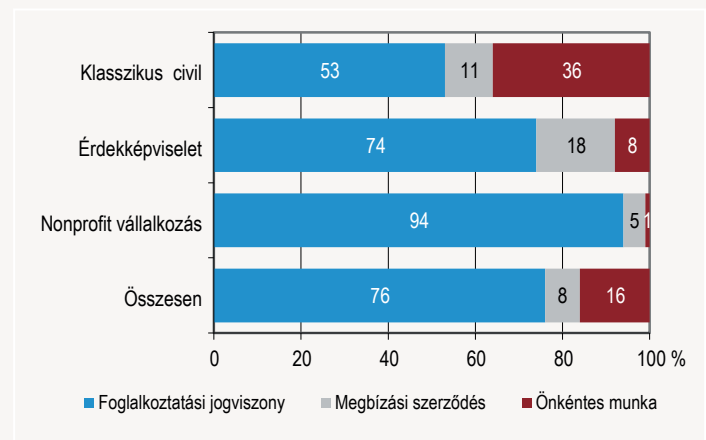
A vizsgált időszakban mintegy 12 ezer szervezet nyújtott pénzbeli vagy természetbeni adományt, aminek egynegyede a lakosságnak, háromnegyede különféle szervezeteknek jutott. A 140 milliárd forintnyi támogatásból 125 milliárd forint pénzbeli adomány volt.

Humánerőforrás

2014-re a nonprofit szektorban munkaviszonnyal rendelkezők összlétszáma 2013-hoz képest 17%-kal nőtt. Ez a létszám a nemzetgazdaságban foglalkoztatottak⁵ több mint 3%-a, közel 153 ezer fő volt, ebből 102 ezer főállású, teljes munkaidős és 51 ezer nem főállású, részmunkaidős munkavállaló. A szektor együttes teljesítménye így 123 ezer számított főállású munkájának felelt meg, 64%-uk nonprofit gazdasági társaságokban, egyharmaduk egyesületekben vagy alapítványokban tevékenykedett. A fizetett alkalmazottak 69%-ának a főváros és a megyeszékhelyek nonprofit szervezetei biztosítottak munkalehetőséget, egynegyedük kisvárosi, 7%-uk községi szervezeteknél dolgozott. A szektorban mért átlagos, közel 2,3 millió forintos bruttó éves bér 21%-kal elmaradt a nemzetgazdaságban mért átlagos bruttó keresettől.

5. ábra

A nonprofit szektor humánerőforrásának összetétele munkaidő-ráfordítás alapján, 2014

2014-ben a szektorban tevékenykedő önkéntes segítők becsült száma 490 ezer fő volt. Az általuk teljesített 55 millió munkaóra több mint 26,6 ezer főállású foglalkoztatott munkaidejének felelt meg,⁶ munkájuk becsült értéke 60 milliárd forintra tehető. A lakossági segítség különösen a kisebb szervezetek számára jelentős. Az 50 ezer forint alatti bevételi kategóriában az önkéntes munka értéke meghaladta a pénzbevétel 17-szeresét, az 51 ezer és 500 ezer forint közötti összeggel gazdálkodó szervezetek esetében is annak kétszeresét.

A szektorban a szükséges humán erőforrást döntően, 84%-ban foglalkoztatással, 16%-át önkéntes segítők bevonásával biztosították. Bár minden szervezeti forma esetében a fizetett munkavállalók jelenléte dominált, a klasszikus civil szervezeteknél a 36%-ot is elérte az „időadomány”-ként elkönnyvelhető, ingyenes munkavégzés.

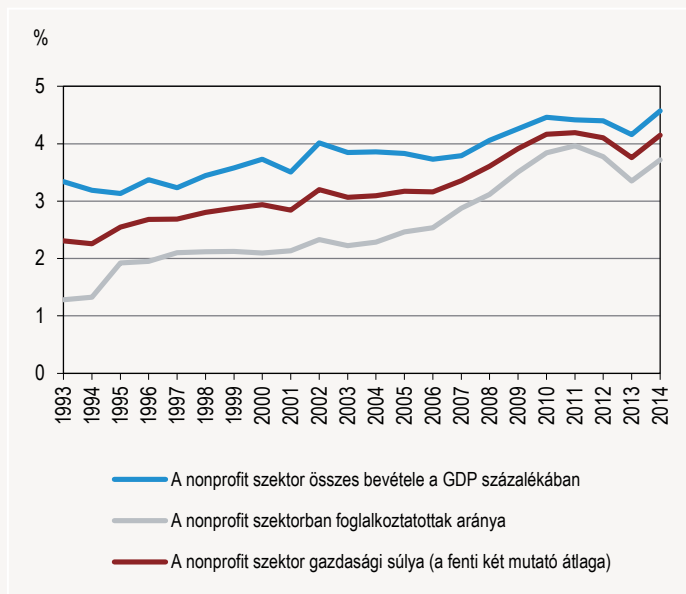
A nonprofit szektor gazdasági súlya a nemzetgazdaságban

A nonprofit szektor nemzetgazdaságban betöltött szerepéről, a közszolgáltatásban való közvetlen és közvetett részvételéről, a bruttó hazai termékhez való hozzájárulásáról vagy a foglalkoztatási potenciáljáról számos adat áll rendelkezésünkre. A 6. ábrán két olyan mutató alakulását követhetjük nyomon, amelyek alapján hozzávetőlegesen lemérhetjük ennek a szférának a nemzetgazdaságon belüli súlyát.

A nonprofit szervezetek összes bevételének a teljes GDP-hez viszonyított aránya 1993 és 2011 között harmadával emelkedett, de így sem tudta elérni az 5%-ot. Sokkal dinamikusabb fejlődés rajzolódott ki a foglalkoztatásban: háromszorosára nőtt a szektor munkaerő-piaci részesedése.

6. ábra

A nonprofit szektor súlya a nemzetgazdaságban (1993=100%)

Ha a két mutató (bevétel, foglalkoztatottak) átlagát vesszük, és ezt tekintjük a szektor nemzetgazdaságon belüli súlyának,⁷ megállapítható, hogy ez a súlyarány folyamatosan nőtt, csaknem megduplázódott, 2010–2012 között már meghaladta a 4%-ot. A 2013-as, átmeneti visszaesést követően 2014-re újra megemelkedett, értéke 4,2% volt. Mindez nagyrészt a közszolgáltatásban, a közfeladat-ellátásban lezajlott változásoknak a szektoron belül a nonprofit gazdasági társaságok hatásának tudható be.

6 Ez a számított érték fejezi ki, hogy az önkéntesekkel a szervezetek hány főállású teljes munkaidős munkavállalót váltanak ki.

7 Ezt a mutatót nem kívánjuk módszertanilag tudományos tartalommal megtölteni, pusztán a vizuális megjelenítés céljára szolgál. Tisztában vagyunk azzal is, hogy a bevétel és foglalkoztatottság között szoros kapcsolat áll fenn, így nem két független változó átlagáról beszélhetünk.

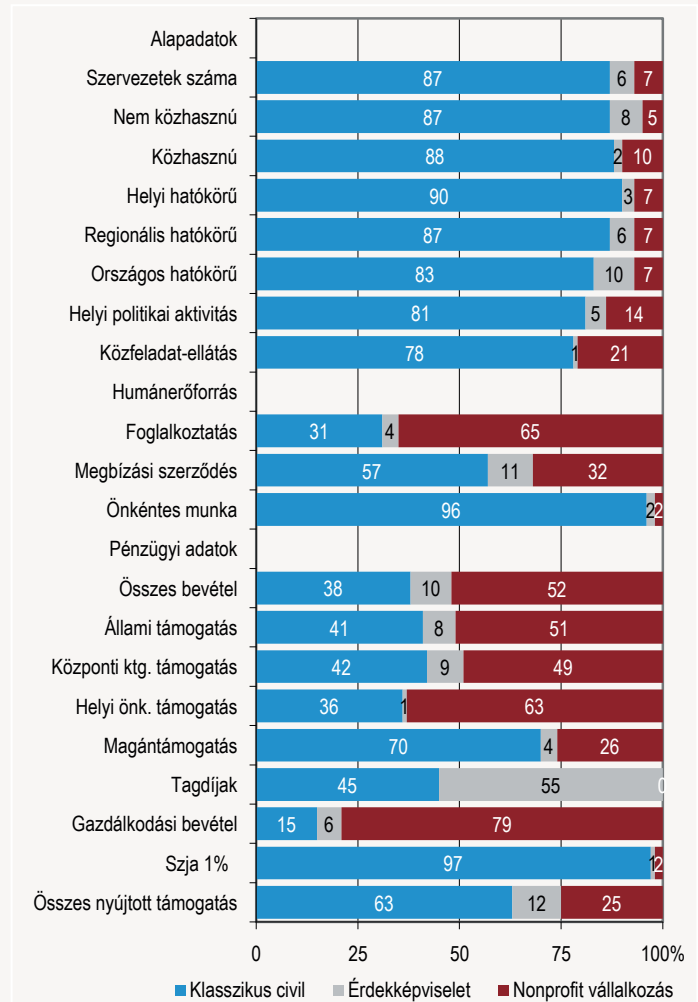
A klasszikus civil szektor súlya a teljes nonprofit szektoron belül

1993 óta a KSH a korábban meghatározott, statisztikai értelemben vett nonprofit szektorra vonatkozóan hajtja végre adatfelvételét. A közölt adatok sokféle bontásban, dimenzió mentén elérhetők. Ugyanakkor határozott igény mutatkozik arra is, hogy a teljes szférán belül az egyik legfontosabb „alszektorról”, a klasszikus civil szervezetekről ne csak egy-egy jellegzetességük kapcsán tegyünk említést az elemzés során, hanem a legfontosabb információkat erről a speciális részszektről külön is összefoglaljuk. Az alábbiakban a legfontosabb mutatók alapján bemutatjuk a klasszikus magánalapítványok és egyesületek alkotta csoport szektoron belül betöltött súlyát, teljesítményét, sajátosságait.

2014-ben a klasszikus civil szektorba sorolható szervezetek a teljes nonprofit szféra 87%-át képviselték. Közhasznúsági státusuk szerint arányuk nagyjából megegyezett a szektorátlaggal. Hatókörükről ugyanez nem mondható el: a teljes szektoron belüli megoszláshoz képest az alapítványok és egyesületek esetében a helyi hatókör valamivel gyakrabban, az országos hatókör ritkábban fordult elő.

7. ábra

A klasszikus civil szervezetek szektoron belüli súlyának legfontosabb mutatói, 2014*

* A százalékos arányok azt mutatják, hogy a különböző mutatók teljes értékéből (a nonprofit szektor egésze a 100%) mekkora hányad jut együttesen a klasszikus civil szervezetekre.

A klasszikus civil szektor humán erőforrása mind mennyiségben, mind formájában különbözik a szektor többi részétől. 2014-ben a fizetett munkaerőnek csupán 31%-a dolgozott magánalapítványoknál, egyesületeknél, viszont az önkéntesek számszerűsíthető teljesítményének 96%-a itt realizálódott. A bevételekből származó részesedést tekintve „alulreprezentáltak”: a 87%-os arányban jelen lévő civil szervezetek 2014-ben a befolyó összeg mindössze 38%-ával gazdálkodhattak. A klasszikus civil szervezeteknél az állami források 31%-kal járultak hozzá a bevételeikhez (a teljes szektorban mért érték 29%), emellett a magántámogatások biztosították átlagosan költségvetésük több mint 35%-át, míg a teljes szférának egyötödét. Más szavakkal: az állam az összes támogatásának 41, a magántámogatók pedig 70%-át nyújtották civileknek. Mindez természetesen az alszektorba érkező bevételek, támogatások mennyiségében is megmutatkozott.

Az állami támogatáson belül az államháztartás két alrendszer⁸ más-más intenzitással vett részt a klasszikus szervezetek finanszírozásában. Összegében a központi költségvetés körülbelül 4,5-szer annyi forintot juttatott a nonprofit szektorba, mint a helyi önkormányzatok. A civilek esetében ez az arány 2014-ben 5,3-szeres volt. Így tehát a teljes szektorba jutó támogatásokból az előbbi forrás 42, az utóbbiaknak pedig 36%-a került civil kedvezményezettekhez.

A jórészt egyesületekből álló klasszikus alszektor esetében a tagdíjak szintén az átlagnál nagyobb súllyal szerepeltek a bevételi források között. Ezzel párhuzamosan a személyi jövedelemadó 1%-ából befolyó összegek értelemszerűen kimagasló civil részesedést (97%) értek el 2014-ben is – ez utóbbi lehetőség elsősorban éppen ezeknek a szervezeteknek a támogatására jött létre.

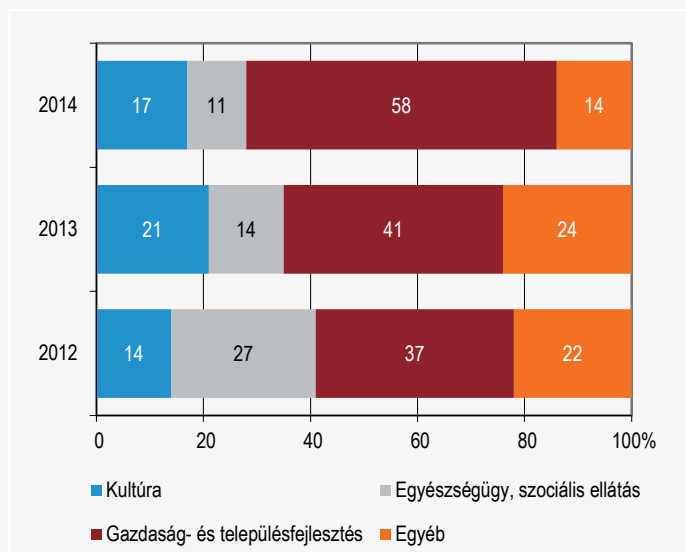
A szervezetszámhoz képest alacsonynak tűnő támogatásnyújtási hajlandóság magasan a teljes szektor átlaga felett volt, ha ezt a 64%-os arányt a 38%-nyi bevételi hányadukhoz viszonyítjuk.

Szerkezetátalakulás és ennek következményei a nonprofit vállalkozások körében, 2012–2014

A szektorban 2012 és 2014 között lezajlott, a bevételben és foglalkoztatási mutatókban jelentkező változásokat a nonprofit vállalkozások körében történt szerkezetátalakulás magyarázza.

8. ábra

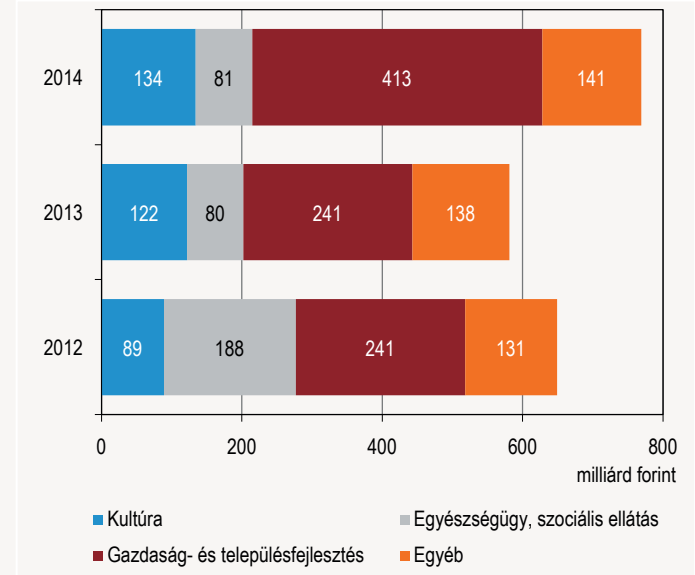
A nonprofit vállalkozások megoszlása tevékenység szerint

2013-ban számos nonprofit gazdasági társasági formában működő egészségügyi szolgáltatót, intézetet, kórházat állami intézménnyé alakítottak át. Ebből következően ezek kikerültek a nonprofit szervezetek közül, bevételeik, kiadásai, foglalkoztatottjai nem tárgyai e statisztikai megfigyelésnek. Ugyanakkor 2014-ben számos kommunális tevékenységet végző nonprofit gazdasági társaság jelent meg, így az alszektorban az egészségügy súlyának és szerepének csökkentése mellett, a település- és gazdaságfejlesztése jelentősen nőtt.

9. ábra

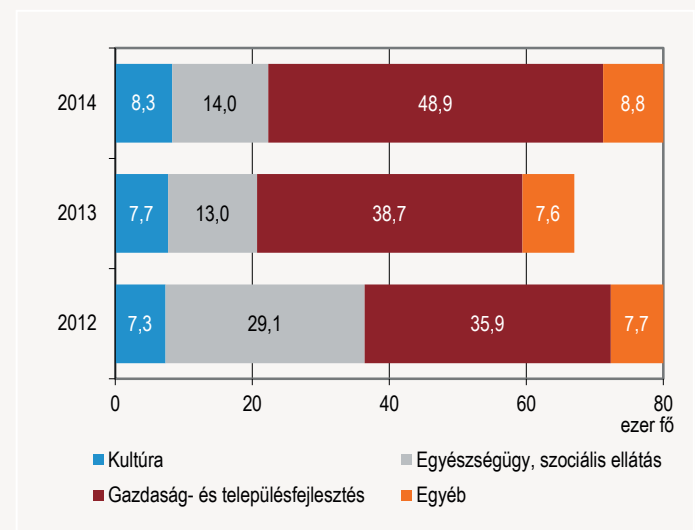
A nonprofit vállalkozások bevételeinek változása

Mindez visszatükröződik a bevételi és foglalkoztatási adatokban is. 2013-ban mintegy 108 milliárd forintnyi bevétel került ki a nonprofit szektorból, makroszinten néhány százalékos bevételcsökkenést okozva. 2014-ben viszont a településgazdálkodás területére beáramló szolgáltatók önmagukban 172 milliárdnyi többletforrást „hoztak magukkal”.

10. ábra

A nonprofit vállalkozásoknál foglalkoztatott számított főállásúak száma

⁸ 2010. január 1-je óta a jogi személyiséggel nem rendelkező társadalombiztosítási alapok és az elkülönített állami pénzalapok a központi alrendszer részét képezik, azaz az államháztartás két alrendszerből áll:

1. központi alrendszer.
2. önkormányzati alrendszer.

A nonprofit vállalkozások profilváltása nemcsak mennyiségi, de forrás-szerkezeti átalakulásokat is eredményezett, amelyek szektorszinten is érzékelhetőek voltak. Az állami támogatások arányának jelentős csökkenése (35%-ról 29%-ra) nem mutatható ki a klasszikus civilek esetében – sőt esetükben 1%-nyi növekedés jelentkezett –, így ezt egyértelműen a nonprofit vállalkozásoknál mért drasztikus, 43%-ról 29%-ra visszaeső állami forrásarányváltozás okozta. Mindez azzal magyarázható, hogy míg a „kivonuló” egészségügy nagymértékben TB-támogatásokból részese-

de, addig a kommunális szolgáltatók inkább ár- és díjbevételekből, ezáltal jelentősen nőtt a saját bevétel részaránya.

Hasonló okokra vezethető vissza a foglalkoztatotti létszámban ebben a körben bekövetkezett 2013. évi 13 ezres (szektorszinten 12 ezres) negatív, majd a 2014. évi 13 ezres (szektorszinten 19 ezres) pozitív létszámváltozás is. Mindezek a nonprofit vállalkozások gazdasági „túlsúlyát”, a nonprofit szférán belüli meghatározó, befolyásoló szerepét bizonyítják.

További információk, adatok (linkek):[Táblák \(Stadat\)](#)[Táblázatok](#)www.ksh.hu**Elérhetőségek:**kommunikacio@ksh.hu[Információs szolgálat](#)

Telefon: (+36-1) 345-6789